

ΝΑΟΙ – ΕΚΚΛΗΣΙΑΚΙΑ ΚΑΙ ΞΩΚΛΗΣΙΑ

Ο ΛΑΟΣ τῆς Κυπαρισσίας ἦταν καί εἶναι θρησκευόμενος.

Τήν πίστη του αὐτή στήν Ὁρθοδοξία τήν ἔχει δείξει καί τή δείχνει μέ τούς ναούς πού ἔχει πυργώσει μέσα στήν πόλη καί μέ τά ἐκκλησιάκια ἤ καί τά ξωκλήσια πού ἔχει χτίσει μέσα κι ἔξω ἀπ' τήν πόλη.

Ἡ Κυπαρισσία ἔχει τέσσερις μεγάλους ναούς κι ἔχει χωριστεῖ σέ ἰσάριθμες ἐνορίες.

Στό πιό ψηλό σημεῖο της βρίσκεται ὁ ἱστορικός καί μεγαλοπρεπής ναός τῆς Ἁγίας Τριάδας. Ἕνας ναός μέ ὠραῖο σχέδιο, μέ τροῦλο, δυό καμπαναριά κι ἓνα μεγάλης καλλιτεχνικῆς ἀξίας τέμπλο. Εἶναι χτισμένος ἐκεῖ πού λέγεται ὅτι ὑπῆρχε ὁ ναός τῆς Κυπαρισσίας Ἀθηνᾶς. Ἡ Ἁγία Τράπεζά του, μάλιστα, στηρίζεται σέ κίονα ἀρχαίου ναοῦ δωρικοῦ ρυθμοῦ. Τό διήμερο τῆς ἐορτῆς τῆς Πεντηκοστῆς καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος συρρέουν ἑκατοντάδες προσκυνητές καί μετά τίς θρησκευτικές ἐκδηλώσεις (Ἑσπερινός, θεία λειτουργία, λιτάνευση τῆς ἱερῆς εἰκόνας ὡς τήν Κάτω Πόλη) γίνεται λαϊκό πανηγύρι –τά δυό βράδια– στήν πλατεία Ἀρκαδιάς.

Ὁ ναός πυρπολήθηκε ἀπ' τόν Ἰμπραήμ καί ξαναχτίστηκε. Στό ἓνα του καμπαναριό φιλοξενεῖται τό μεγάλο ρολόι, πού χτυπᾷ (καμπανιστά) τά τέταρτα, τά ἡμίωρα καί τίς ὥρες καί ἀκούγεται σέ ὅλη τήν πόλη. Τό ἐπισκεύασε, τά τελευταῖα χρόνια ὁ Σύλλογος τῶν ἐν Ἀθήναις Κυπαρισσιῶν μέ τήν ἐπωνυμία «Ἑνωση Ἁγίας Τριάδας».

Στήν ἐνορία τῆς Ἁγίας Τριάδας ἀνήκουν ὁ Ἅγιος Δημήτριος (πού εἶναι καί τό κοιμητήρι τῆς Ἄνω Πόλης). Ὁ ναός τοῦ Ἁγίου Δημητρίου πυρπολήθηκε ἀπό τόν Ἰμπραήμ τόν Μάιο τοῦ 1825. Τό ἐκκλησιάκι τῆς Ἁγίας Σωτήρως (Μεταμόρφωση τοῦ Σωτήρος) λίγο πιό πάνω ἀπ' τό Ναό τῆς Ἁγίας Τριάδας. Ἴσως σ' αὐτό νά εὐλογήθηκαν καί τά ὄπλα τοῦ Ἀγῶνα, ὅπως θέλει ἡ παράδοση. Τό ἐκκλησιάκι τῆς Παναγίας τῆς

Γελουδιώτισσας (Ζωοδόχος Πηγή). Τό ἐκκλησιάκι τῶν Ἀγίων Πάντων, πάνω ἀπ' τήν Παναγία τή Γελουδιώτισσα. Τό ἐορτάζει ὁ ἐμπορικός κόσμος τῆς πόλης μέ ὁμαδικό προσκύνημα. Δίπλα του πάνω στόν ἕνα ἀπ' τοὺς δίδυμους λόφους –στό κεφάλι τῆς πόλης– εἶναι τό ἐκκλησιάκι τοῦ Ἁι-Γιώργη μέ πανεποπτική θέα πρὸς τήν πόλη, τόν κάμπο καί τό πέλαγος. Τοῦ προφήτη Ἡλία, λίγο πιο κεῖ ἀπ' τόν Ἁι-Δημήτρη. Καί τά ξωκλήσια τοῦ Ἀγίου Βασιλείου καί Ἀγίου Γεωργίου στόν ἐλαιῶνα.

• Ὁ ναός τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου (ἡ μεσαία ἐκκλησία, ὅπως τήν ἔλεγαν πρὶν ἀναγερεθεῖ ὁ ναός τοῦ Ἀγίου Ἀθανασίου). Χτισμένη στή συνοικία τοῦ Πούρκου, κάτω ἀπ' τόν ἴσκιο τοῦ κάστρου. Στό ρυθμό τῆς βασιλικῆς μέ μικρό προαύλιο καί ὠραία θέα πρὸς τή δύση. Δίπλα της βρίσκεται τό περιμαντρωμένο προαύλιο, στό ὁποῖο, τά τελευταῖα χρόνια χτίστηκε ἕνα ὁμορφο πετρόχτιστο νηπιαγωγεῖο. Στό χῶρο του, στά χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας καί τῆς Ἐπαναστάσεως ἦταν ὁ Μητροπολιτικός οἶκος, ἐπειδὴ ὁ παρακείμενος ναός τῶν Εἰσοδίων ἦταν καί ὁ Μητροπολιτικός ναός τῆς Ἀρκαδιᾶς. Γι' αὐτό καί ὁ ναός αὐτός, γιά πολλές δεκαετίες, λεγόταν καί Μητρόπολη. Τό προαύλιο αὐτό ἦταν γνωστό στους παλιότερους, ὡς «ὁ κῆπος τοῦ Δεσπότη» ἢ ὡς γυμναστήριο καί τά χρόνια πρὶν ἀπ' τόν πόλεμο, πού ἤκμαζε ἀκόμα ἡ Πάνω Πόλη στό χῶρο του γίνονταν γυμναστικές ἐπιδείξεις καί ἀθλητικοὶ ἀγῶνες. Στό κάτω μέρος του ὑπάρχει μιά καλλιμάρμαρη στήλη στή μνήμη τοῦ ἀεροπόρου Κάνδηλα πού ἔπεσε μέ τό πολεμικό του ἀεροπλάνο.

Κάτω, ἀκριβῶς, ἀπ' τό προαύλιο, στό καλντερίμι πού κατεβάζει ἀπ' τό ναό εἶναι ἡ πηγή, γνωστή ὡς «Πηγαδούλι».

Στήν ἐνορία τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου ἀνήκουν τό γραφικό ἐκκλησιάκι τοῦ Ἀγίου Ἀντωνίου, δεξιά τοῦ ἐλικοειδοῦς δρόμου, πού ἐνώνει τήν Κάτω μέ τήν Πάνω Πόλη, μόλις περάσει κανεῖς τό γεφύρι τοῦ χειμάρρου Χαμέρη. Τό ἐκκλησιάκι τοῦ Ἀγίου Νικολάου, πού βρίσκεται ἀριστερά τοῦ δρόμου, πού ὁδηγεῖ στά χωριά τῆς Τριπύλης, στό ὕψος τοῦ κτιρίου τῆς Μητροπόλεως, πού λειτούργησε στό παρελθόν ὡς Ὀρφανοτροφεῖο καί σήμερα λειτουργεῖ ὡς παιδικός σταθμός. Τό ἱστορικό ἐκκλησιάκι τῆς Παναγίας, στήν πίσω Ρούγα (πίσω ἀπ' τό κάστρο), γνωστή καί ὡς «Παναγία ἡ Χρυσοπηγή», τῆς Παναγίας τῆς Καρτελιώτισσας (στόν ἐλαιῶνα – στή σιδηροδρομική γραμμή), τοῦ Ἀγίου Ἰωάννη καί τῆς Ἀγίας Κυριακῆς.

• Ἱερός Καθεδρικός Ναός Ἀγίου Ἀθανασίου Χριστιανουπόλεως στήν εἴσοδο τῆς πόλης.

Θεμελιώθηκε στίς 10-2-1965 καί τά ἐγκαίνιά του ἔγιναν στίς 15-5-

1994. Ἔχει δύο παρεκκλήσια ἐντός τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ. Τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καί τοῦ Ἁγίου Νεκταρίου.

Στήν ἐνορία τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου ἀνήκουν τό παρεκκλήσι τῆς Ἁγίας Ζώνης τοῦ νοσοκομείου καί τά ξωκλήσια τῶν Ἁγίων Σαράντα καί τῶν Παμμεγίστων Ταξιαρχῶν.

• Ἱερός Ναός Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου, στήν Κάτω Πόλη – περιοχή «Πανηγυρίστρας». Κτήτωρ τῆς ὑπῆρξε ὁ ἀρχιμανδρίτης Νεόφυτος Τσώνης, πρωτοσύγκελος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως ἐπί Μητροπολίτου Νεοφύτου, πού προερχόταν ἀπ' τή Σκήτη τῆς Ἁγίας Ἄνας τοῦ Ἁγίου Ὁρους. Ἦταν, γιά χρόνια, ὁ Μητροπολιτικός Ναός.

Στήν ἐνορία τῆς Εὐαγγελιστρίας ἀνήκουν ξωκλήσια τοῦ Ἁγίου Διονυσίου (πρώην Ἁγ. Νικολάου), τοῦ Ἁγίου Γεωργίου (κοιμητήρι τῆς Κάτω Πόλης), τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ (πρώην Ἁγίου Νικολάου), τοῦ Ἁγίου Γεωργίου (κοντά στό σιδηροδρομικό σταθμό – ἐκεῖ πού ἦταν ὁ ναός τοῦ Δαφνίου Ἀπόλλωνα τῶν ἀρχαίων) καί τοῦ Ἁγίου Δημητρίου (στό δρόμο φεύγοντας γιά τά Φιλιατρά).

Στό ναό τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου τελεῖται ὁ Μέγας Ἐσπερινός τήν παραμονή τοῦ Σταυροῦ καί ἀνήμερα ψέλνεται πανηγυρικά ἡ θεία λειτουργία, γιά ν' ἀκολουθήσει ἡ λιτάνευση τοῦ «βασιλικοστολισμένου» Σταυροῦ στούς χώρους τῆς «πανηγυρίστρας» καί ν' ἀνοίξει ἔτσι τίς πύλες του τό ἐτήσιο ἐμποροπανηγύριο (καί ζωοπανηγύριο πρὶν λίγα χρόνια) πού κρατεῖ μιά ὀλόκληρη ἐβδομάδα.

Τό ξωκλήσι τοῦ Ἁγίου Διονυσίου δειχνεῖ τίς σχέσεις πού εἶχε παλιότερα ἡ Κυπαρισσία μέ τήν ἀντικρινή Ζάκυνθο.

Καί μιά καί ὁ λόγος γιά τοὺς ναοὺς τῆς Κυπαρισσίας θά πρέπει ν' ἀνατρέξουμε στά μετὰ τήν ἀπελευθέρωση ἀπ' τοὺς Τούρκους χρόνια, γιά νά δοῦμε πὺς ἦσαν οἱ ἐκκλησίες, ὅπως τίς σημειώνει σέ κατάλογο πού ὑποβάλλει στό Ἰπουργεῖο ὁ τοποτηρητής τῆς Μητροπόλεως Πρωτοσύγκελος Ἀμβρόσιος Φραντζῆς.

Ναός Ἁγίου Δημητρίου πυρπολημένος

Ναός Ἁγίας Τριάδας ἡμισκεπῆς

Ναός τῆς Θεοτόκου μετὰ τῆς σκεπῆς του

Μόνον τά κτήματά του ὀλίγα.

Σ' ἓνα δεύτερο κατάλογο πού ἀφορᾷ τά κτήματα τῶν ναῶν ὁ Φραντζῆς ἀναφέρει:

«ΝΑΟΣ ΤΟΥ ἉΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, εἰς τήν πρωτεύουσαν Ἀρχαδίαν, πυρπολημένος παρά τῶν Ἀράβων. Ἐλαίας εἰς διάφορα μέρη ρίζας ἄνω κάτω 150. Δύο ὀσπίτια ἀφιερωθέντα ἀπό θανόντας 2.

ΝΑΟΣ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΝ τῶν Εἰσο-
δίων καλούμενος, ἔνδον τῆς Ἀρκαδίας. Ἐλαίας εἰς διάφορα μέρη ρίζας 35.
Ἐν ἀγροκήπιον καί διά τήν ἔλλειψιν τῶν πλειόνων ἐνοικιάσθη φέτος γρόσια
700, 1. Ἀγροκήπιον καί ὡς ἄκαρπον μένει χέρσον 1. Ὁ Ναός πέρυσι
ἐσκεπάσθη καί μένει χωρίς καλλωπισμόν καί ἐστερημένος ἀγίων εἰκόνων.
Εἶναι καί εἰς χρέος γρόσια 400.

ΝΑΟΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ ἘΝΔΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΟΛΙΝ
ΑΡΚΑΔΙΑΣ, ὅστις δι' ὀλίγης συνεισφορᾶς τῶν κατοίκων, ἐσκεπάσθη ἤδη
καί διά μερικῶν γροσίων σταλέντων παρά τῆς Α.Ε. Κτημάτων ἄμοιρος,
ὑπέπεσεν εἰς χρέος ὄχι ὀλίγον ἕωσοῦ νά θεωρηθῆ ὁ λογαριασμός τελειω-
θείσης τῆς ἐπισκευῆς.

ΚΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ, καί
ὅσα ἄλλα ἦσαν ὑποκείμενα εἰς τήν Μητρόπολιν ταύτην ἀπό τοῦς 1769
(χρόνους). Τά εἰς Ἀρκαδίαν κτήματα. Ἐλαῖαι ὀνομαζόμεναι τοῦ Ἀγίου
Ἰωάννου ὅπου τινές ἐνθυμοῦνται. Τό Μονύδριον τοῦτο ρίζας 300, ἡγορα-
σμένας ἀπό τόν ἀοίδιμον Γέροντά μου Κύριον Γερμανόν ρίζας 500. Κεν-
δρωμένας καί φυτευμένας παρά τοῦ ἰδίου 420. Σύνολον 1.220.

Ὅλαι αὐταί μᾶς ἔδιδον καρπὸν ἐν καιρῷ ὅπου ἐκαλλιεργοῦντο εἰς κάθε
δύο ἔτη ἀνά τεσσαράκοντα πέντε καί πενήκοντα πέντε βαρέλια λάδι, ἔξοδα
διά καλλιέργειαν καί σὺναξιν τοῦ καρποῦ ἔφθασαν ἕως 1.800 γρόσια καί
ἐπειδὴ μένουν τόσα ἔτη ἀκαλλιέργητα, χρήζουσιν ἤδη καλλιέργειας καί
καθαρισμοῦ ἕως 1.500 γρόσια σχεδόν. Ἀμπελώνας τῆς Μητροπόλεως
κείμενος εἰς Ἀρκαδίαν στρ. σχεδόν 30. Ἐδίδε καρπὸν, ὅταν δέν τόν ἔβλα-
πτεν ὁ λεγόμενος λίβας, ἀήρ φθοροποιός, ὡς 2.500 μπότζας κρασίον καί
ὅταν ἐβλάπτετο παρ' αὐτοῦ, δέν ἔδιδε μήτε τριακοσίας μπότζας, διά τοῦ
ὁποίου τήν καλλιέργειαν ἐξοδεύομεν κατ' ἔτος ἕως 600 ἢ 700 γρόσια. Ἦδη
δέ μένει τοσοῦτον καιρὸν ἀκαλλιέργητος καί κεχερσωμένος χρήζων περισ-
σότερα. Ἄλλ' ἐπειδὴ καί μοί ἔδωσεν γνώμην ὁ κύριος Διονύσιος Χρήστου
ἄρχισα νά τόν καλλιεργῶ δι' ἐξόδων δανείων. Πρὸς δέ καί ἐν μέρος τοῦ
ἐλαιῶνος...»

Ὡς ἱερεῖς τῆς Κυπαρισσίας ἀναφέρονται τήν ἐποχὴ γιά τήν ὁποία ὁ
λόγος παραπάνω οἱ Εὐστάθιος, Ἀντώνιος καί Νικόλαος ἐκ τοῦ χωρίου
Ραφτόπουλου.